

Правові позиції Верховного Суду

Господарська юрисдикція

ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПЕРЕГЛЯД СПРАВИ ТА ОСКАРЖЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ*

Важливим елементом верховенства права є гарантія справедливого судочинства. Позиція Європейського суду з прав людини засвідчує, що основною складовою права на суд є право доступу в тому розумінні, що особі має бути забезпечено можливість звернутися до суду для вирішення певного питання, і що з боку держави не повинно чинитися правових чи практичних перешкод для здійснення цього права.

Основними засадами судочинства є, зокрема, забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення (п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України).

Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку гарантує відновлення порушених прав й охоронюваних законом інтересів людини і громадянина (абзац 3 пп. 3 п. 3.1 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 11 грудня 2007 р. № 11-рп/2007).

Отже, принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження судового рішення гарантує конституційне право на звернення до суду зі скаргою в апеляційному чи касаційному порядку, яке має бути реалізоване, за винятком законодавчо встановленої заборони на таке оскарження.

У цій справі, звернувшись на підставі статей 254, 256, 272, 277 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) до суду з апеляційною скаргою на рішення господарського суду, ОСОБА_4 та ОСОБА_5 наголошували, що участі у справі вони не брали, тоді як у судовому рішенні йдеться про їхні права та обов'язки.

Відповідно до ч. 1 ст. 17 ГПК України учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення.

Згідно з ч. 1 ст. 254 ГПК України учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси

* Витяг із постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 3 грудня 2018 р. у господарській справі № 910/4528/15-г, сформований Л. Сидоровою.

та (або) обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції.

Наведеною нормою передбачено право особи подати апеляційну скаргу на рішення, яким розглянуто і вирішено спір про право у правовідносинах, учасником яких є скаржник, або містяться судження про права, інтереси та (або) обов'язки такої особи у відповідних правовідносинах, зважаючи на предмет і підстави позову.

Особа, яка звертається з апеляційною скаргою в порядку ст. 254 ГПК України, повинна довести, що оскаржуване судове рішення прийнято про її права, інтереси та (або) обов'язки, і такий зв'язок має бути очевидним та безумовним.

Отже, ст. 254 ГПК України визначає коло осіб, які наділені процесуальним правом на апеляційне оскарження судового рішення, які поділяються на дві групи – учасники справи, а також особи, які участі у справі не брали, але судове рішення стосується їхніх прав, інтересів та (або) обов'язків.

При цьому на відміну від оскарження судового рішення учасником справи, незалучена до участі у справі особа повинна довести наявність у неї правового зв'язку зі сторонами спору або безпосередньо судовим рішенням через обґрунтування наявності трьох критеріїв вирішення судом питання про її: 1) право; 2) інтерес; 3) обов'язок; такий зв'язок має бути очевидним та безумовним, а не ймовірним.

У разі встановлення господарським судом зазначених обставин суд вирішує питання про залучення скаржника до участі у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору (ч. 2 ст. 50 ГПК України), та, як наслідок, скасування судового рішення на підставі п. 4 ч. 3 ст. 277 ГПК України, оскільки таке порушення норм процесуального права є в будь-якому разі підставою для скасування рішення місцевого господарського суду, якщо господарський суд прийняв судове рішення про права, інтереси та (або) обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі.

Враховуючи наведені положення процесуального законодавства у цій справі, колегія суддів визнала передчасним висновок суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_4 та ОСОБА_5 на рішення Господарського суду міста Києва від 31 травня 2016 р. і повернення заявникам апеляційної скарги, яку подано ними саме у порядку ст. 254 ГПК України як особами, які не брали участі у справі, і щодо прав, інтересів та (або) обов'язків яких суд в оскаржуваному рішенні вирішив питання, з посиланням на здійснення касаційного перегляду оскаржуваного судового рішення в апеляційному і касаційному порядку.

ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПЕРЕГЛЯД СПРАВИ ТА ОСКАРЖЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Таким чином, суд апеляційної інстанції мав з'ясувати питання про доведення заявниками апеляційної скарги того, що оскаржуване ними судове рішення прийнято про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, і, зважаючи на встановлені обставини, прийняти відповідне рішення згідно з положеннями ГПК України.

Керуючись статтями 300, 301, 304, п. 2 ч. 1 ст. 308, статтями 309, 310, 314, 315, 317 ГПК України, Верховний Суд касаційну скаргу ОСОБА_4 та ОСОБА_5 задовольнив. Ухвалу Київського апеляційного господарського суду від 21 травня 2018 р. у справі № 910/4528/15-г скасував, справу передав на розгляд до Північного апеляційного господарського суду.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною та оскарженню не підлягає.